

(Vak)teksten lezen in vmbo - mbo - Handleiding

Aan de slag met lezen in beroepsgerichte vakken

Voor de verbetering van leesvaardigheid is het belangrijk dat leerlingen regelmatig en veel lezen. Hoe krijg je dat voor elkaar?

In alle vakken kan actief gewerkt worden aan leesvaardigheid. De leesaanpak die de leerlingen bij Nederlands leren moeten zij leren toepassen in de vaklessen. Taal- en vakdocenten kunnen afspraken met elkaar maken over hoe vaak en wanneer de leerlingen lezen op school. Als taal- en vakdocenten afspraken met elkaar maken over hoe vaak en op welke momenten in de week leerlingen lezen, kan een team ervoor zorgen dat er voldoende leesmomenten zijn voor leerlingen. Op die manier kunnen leerlingen veel leeskilometers maken.

De vraag is vervolgens wat je de leerlingen laat lezen. Welke teksten zijn geschikt? En wat doe je met de teksten? In deze handleiding vindt u eerst tips voor het selecteren van teksten. Daarna vindt u diverse voorbeelden van actieve taken bij teksten.

1. Hoe kies ik een goede tekst?

Hoe vind je een geschikte tekst: een tekst die interessant is voor de leerling en die niet te moeilijk is. Teksten in studieboeken, vakteksten en teksten in vakbladen zijn vaak nog ingewikkeld voor leerlingen. De zinnen zijn te lang, er staan te veel onbekende woorden in of de opbouw is niet voldoende helder. Voor (v)mbo-leerlingen, die niet goed kunnen lezen (en er ook niet altijd even veel zin in hebben) leveren deze teksten problemen op.

Een goed alternatief voor vakteksten en teksten uit vakbladen vormen vakteksten die voor leken geschreven zijn. U kunt daarbij denken aan folders, brochures, recepten, bijsluiters en artikelen in populaire bladen. Het voordeel van deze teksten is dat ze betrekking hebben op het vak. De leerlingen doen zo tijdens het lezen ook informatie op die met hun vak te maken heeft.

Daarbij zijn deze teksten vaak op een wat eenvoudiger taalniveau geschreven (2F), wat ze aantrekkelijk maakt voor leerlingen die nog niet het vereiste taalniveau hebben. Leerlingen uit vmbo en mbo-2/3 hoeven lange vakteksten en teksten uit vakbladen ook (nog) niet te kunnen lezen. Dat is pas vereist bij niveau 3F (het eindniveau voor mbo-4). In de tabel hieronder ziet u de kenmerken van teksten op 2F en 3F. Hiermee kunt u het niveau van de tekst inschatten en bepalen of de tekst geschikt is voor uw leerlingen.

Tekst-checker 2F / 3F

	2F	3F
De tekst is... .	Helder geschreven, met duidelijke verbanden in de tekst.	Relatief complex, maar met een duidelijke opbouw.
Het onderwerp is...	Alledaags, vertrouwd, binnen het eigen vak of interessegebied.	Van maatschappelijke aard of uit de beroepsopleiding.
Sluit aan bij...	De eigen leefwereld of iets daarbuiten.	De opleiding of de maatschappij.
De structuur is...	Helder, met duidelijke verbanden.	Complex maar duidelijk, mede door gebruik van kopjes.
De tekst bevat...	Weinig details.	Details.
De informatiedichtheid ...	Is laag.	Kan hoog zijn.
De tekstlengte is... .	Niet te lang.	Kan lang zijn.
Voorbeelden van teksten zijn... .	▪ Recept ▪ Veelvoorkomende (gebruiks-)aanwijzingen ▪ Bijsluiters van medicijnen ▪ Studieteksten ▪ Standaardformulieren ▪ Nieuwsberichten ▪ Artikelen in populaire tijdschriften ▪ Folders en brochures ▪ Licht opiniërende artikelen	▪ Ingewikkelde instructies in gebruiksaanwijzingen ▪ Voorlichtingsmateriaal ▪ Zakelijke correspondentie ▪ Ingewikkelde schema's en rapporten over het eigen werkterrein ▪ Opiniërende artikelen

2. Actieve taken bij het lezen van teksten

Door leerlingen korte actieve verwerkingsoefeningen te geven waarbij ze bijvoorbeeld een gesprek voeren, een presentatie houden, woorden verwerken of schrijven, gaan ze actief met een tekst aan de slag. U kunt steeds een of twee oefeningen kiezen die passen bij de betreffende tekst. Leerlingen werken zo aan verschillende vaardigheden en werken tegelijkertijd aan de verwerking van de (vak)inhoud van de tekst.

Hieronder vindt u voorbeelden voor actieve taken voor:

- Lezen en spreken/presenteren
- Lezen en gesprekken voeren
- Lezen en schrijven

Actieve taken voor Lezen en spreken/presenteren

Opdracht Maak een reclameboodschap

Instructie voor de docent:

Bij instructieve of informatieve teksten waarin een product of dienst wordt beschreven, zoals een folder, brochure, flyer of bijsluiter.

De leerling presenteert een mondelinge reclame voor het product of de dienst die wordt beschreven. Geef een richtlijn mee voor de tijd, bijvoorbeeld twee of vijf minuten. Geef eventueel vijf woorden mee die in de presentatie voor moeten komen. Daarmee geeft u de leerling structuur. Geef aan op welke punten u beoordeelt.

Opdracht voor de leerling:

- In de tekst wordt een product/dienst aangeprezen. Bedenk een reclameboodschap over dit product en presenteer dit mondeling.
- Beschrijf het product (of de dienst) en geef minimaal twee argumenten waarom het een fantastisch product (of een fantastische dienst) is. Maak er een korte en krachtige boodschap van.

Opdracht Geef je mening over deze tekst

Instructie voor de docent:

Bij een beschouwende of meningsvormende tekst, zoals een krantenartikel of een nieuwsbericht.

De leerling geeft in twee minuten zijn oordeel over de tekst. Inhoudelijk is alles geoorloofd, maar er moeten wel argumenten voor gegeven worden. Geef aan op welke punten u beoordeelt.

Opdracht voor de leerling:

- Presenteer in twee minuten wat je vindt van deze tekst. Saai, interessant, te lang/kort, grappig, stom, etc.
- Je mag er alles van vinden, maar je moet er wel bij vertellen waarom je dat vindt.

Opdracht Geef in een presentatie een reactie op de mening van de schrijver

Instructie voor de docent:

Bij een beschouwende of meningsvormende tekst, zoals een krantenartikel of een nieuwsbericht.

De leerling geeft in twee minuten zijn reactie op de mening van de schrijver. Bespreek indien nodig eerst wat de mening van de schrijver is. Geef eventueel een aantal kernwoorden mee. Geef aan op welke punten u beoordeelt.

Opdracht voor de leerling:

- Je hebt net een tekst gelezen waarin de schrijver zijn mening geeft of de mening van iemand anders beschrijft.
- Bedenk wat die mening is en bepaal dan wat je van die mening vindt.
- Presenteer in twee minuten je reactie op die mening.

Opdracht De Wereld Draait Door

Instructie voor de docent:

Bij instructieve, informatieve of beschouwende/meningsvormende teksten, zoals artikelen in populaire tijdschriften, nieuwsberichten en licht opiniërende artikelen.

De leerling vertelt iets over de tekst alsof hij in De Wereld Draait Door zit. Hij moet dus a. vrij snel praten en b. wel zorgen dat het spannend/leuk is. U speelt de rol van de presentator en probeert hem af en toe te onderbreken. Hoe vaak en nadrukkelijk u dat doet en hoeveel ruimte u de leerling geeft, hangt af van wat de leerling aankan. U mag de leerling een beetje onder druk zetten, maar het moet wel leuk blijven. Geef aan op welke punten u beoordeelt.

Opdracht voor de leerling:

- Je moet in het televisieprogramma De Wereld Draait Door iets vertellen over deze tekst. Je weet dat de presentator heel snel praat en mensen heel snel onderbreekt. Je moet dus een heel snelle en leuke presentatie geven.
- Je leraar zal af en toe proberen je te onderbreken. Geef hem geen kans, praat gewoon door!

Actieve taken voor Lezen en gesprekken voeren

Opdracht Klassengesprek

Instructie voor de docent:

Kan bij alle teksten, maar het beste bij een beschouwende/meningvormende tekst, zoals een krantenartikel, een nieuwsbericht of een licht opiniërend artikel.

U houdt een klassengesprek over de tekst. U zet een woord, stelling of vraag op het bord om het gesprek te structureren. U probeert zoveel mogelijk leerlingen aan bod te laten komen en werkt toe naar een conclusie. Spreek vooraf regels af en geef aan waar u op let.

Opdracht voor de leerling:

- Je leest eerst een tekst en daarna praat je in de klas met elkaar over de tekst. Je docent stelt een vraag of geeft een woord of stelling waar jullie op kunnen reageren. In een gesprek is luisteren net zo belangrijk als praten. Luister dus goed naar de anderen voor je zelf reageert.
- Bedenk eerst in een groepje argumenten waarom je voor/tegen bent. Voer daarna een debat met de anderen in de groep. Je leraar is de debatleider.

Opdracht Lagerhuisdebat

Instructie voor de docent:

Bij een meningsvormende of beschouwende tekst, zoals een krantenartikel, een nieuwsbericht of een licht opiniërend artikel.

De leerlingen zitten tegenover elkaar in twee rijen in de klas. De ene helft krijgt de opdracht dat ze het eens zijn met de mening die in de tekst naar voren komt, de andere helft dat ze het er niet mee eens zijn. Bespreek eerst wat de mening is, die in de tekst gegeven wordt. Laat de twee groepen argumenten bedenken waarom ze voor/tegen zijn (ook al zijn ze dat niet altijd echt). Spreek spelregels af voor het debat en treed zelf op als debatleider.

Opdracht voor de leerling:

- Voer een debat over de tekst. Jullie groep wordt in twee groepen verdeeld. Een groep is het eens met wat er in de tekst staat, de andere groep niet.
- De leraar bepaalt in welke groep je komt. Het kan dus zijn dat je zelf eigenlijk een andere mening hebt.

Opdracht Expertgesprek

Instructie voor de docent:

Bij een informatieve tekst, zoals een studietekst, een nieuwsbericht, een artikel of informatie uit een brochure of folder.

Verdeel uw groep in groepjes van vier leerlingen. Verdeel de tekst in vier stukken en laat elke leerling uit een groepje een ander deel lezen. De leerlingen gaan elkaar in hun groepje bevragen, zodat alle informatie boven tafel komt. Controleer na afloop of de belangrijkste informatie bij iedereen is doorgekomen.

Opdracht voor de leerling:

- Je leraar verdeelt jullie klas in groepjes van vier. In jullie groepje krijgen jullie allemaal een stukje tekst te lezen. Ieder krijgt een ander stukje tekst. Samen hebben jullie alle informatie.
- Lees je stukje goed en bedenk goed waar het over gaat. Ga daarna met elkaar in gesprek om alle informatie duidelijk te krijgen. Stel vragen aan elkaar en vertel de anderen waar je stukje tekst over gaat. Hebben jullie aan het einde de informatie compleet?

Opdracht Interview

Instructie voor de docent:

Bij een informatieve of meningsvormende tekst, zoals een krantenartikel of een artikel uit een populair tijdschrift.

De leerling moet een interview houden met de schrijver van het artikel. Het is belangrijk dat het onderwerp aansluit bij hun interesse of de actualiteit. Geef de leerling de opdracht om maximaal vijf vragen voor te bereiden. U kunt deze opdracht ook in groepjes van drie laten uitvoeren:

1. Leerling 1 is de interviewer.
2. Leerling 2 wordt geïnterviewd.
3. Leerling 3 observeert het interview.

Opdracht voor de leerling:

- Houd een interview met de schrijver van het artikel.
- Bedenk vijf vragen die je aan de schrijver wilt stellen.
- Schrijf de vragen kort voor jezelf op.

Actieve taken voor Lezen en woordenschat

Opdracht Zet in schema

Instructie voor de docent:

Bij informatieve of instructieve teksten, bijvoorbeeld een recept, een bijsluiter, gebruiksaanwijzing een studietekst, een nieuwsbericht, een artikel of informatie uit een brochure of folder.

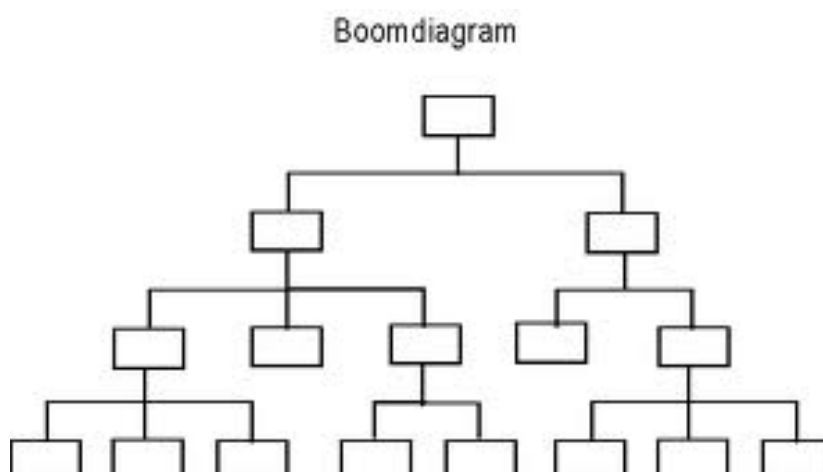
De leerlingen zetten de belangrijkste informatie in een schema en gebruiken hiervoor de kernwoorden uit de tekst. Kijk wat voor tekst het is en geef ze een passend schema. De leerlingen kunnen alleen werken of in groepjes. Schema's die u kunt gebruiken zijn:

- Benoemen/beschrijven: Tekening of tabel

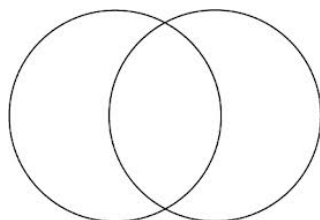
- Op volgorde zetten: stroomdiagram of cirkeldiagram

- Sorteren / ordenen: boomdiagram

- Selecteren/Beoordelen/vergelijken: venndiagram, tabel.

	Landskampioen	Europese uitschakeling	Competitiewedstrijden na Europese uitschakeling
1997	PSV	Laatste 16 Europa Cup II	21
1998	Ajax	Kwartfinale UEFA Cup	10
1999	Feyenoord	1e ronde UEFA Cup	27
2000	PSV	Groepsfase Champions League	23
2001	PSV	Tweede ronde UEFA Cup	10
2002	Ajax	Tweede ronde UEFA Cup	23
2003	PSV	Groepsfase Champions League	23
2004	Ajax	Groepsfase Champions League	21
2005	PSV	Halve finale Champions League	3
2006	PSV	Laatste 16 UEFA Cup	7
2007	PSV	Kwartfinale Champions League	3
2008	PSV	Kwartfinale UEFA Cup	2
2009	AZ	Geen deelname	34
2010	Twente	Laatste 32 Europa League	10
2011	Ajax	Laatste 16 Europa League	7

Opdracht voor de leerling:

- Je krijgt van je leraar een schema. Lees de tekst en haal de belangrijkste informatie/woorden eruit en zet die in het schema.
- Je leraar legt uit wat voor soort schema het is en hoe je het kunt gebruiken.

Opdracht Kernwoorden vergelijken

Instructie voor de docent:

Deze opdracht kan bij alle tekstsoorten. De leerlingen lezen de tekst en halen de vijf voor hen belangrijkste woorden uit de tekst. Vervolgens vergelijken ze deze woorden met hun buurman/vrouw. Heeft deze dezelfde woorden gekozen? De leerlingen lichten hun keuze aan elkaar toe. U kunt de opdracht eventueel klassikaal nabespreken.

Opdracht voor de leerling:

- Lees de tekst en haal de vijf belangrijkste woorden uit de tekst. Bespreek deze met je buurman/vrouw. Hebben jullie dezelfde woorden gekozen?
- Leg aan de ander uit waarom jij dit de belangrijkste woorden vindt.

Opdracht Woorden zoeken die je niet helemaal begrijpt

Instructie voor de docent:

Ook deze opdracht kan bij alle tekstsoorten. De leerling leest de tekst en haalt de woorden eruit die hij niet (helemaal) begrijpt. Hij vraagt zijn buurman/vrouw of die het woord kent en zoekt het woord vervolgens op in het woordenboek. Uiteindelijk maakt hij er een zin mee waaruit blijkt dat hij de betekenis heeft begrepen. Indien nodig kan de leerling bij u navragen of hij/zij op de goede weg is.

Opdracht voor de leerling:

- Lees de tekst en zoek de woorden die je niet, niet helemaal of niet goed begrijpt. Schrijf deze woorden op.
- Vraag aan je buurman/vrouw of zij de woorden wel kent.
- Zoek het woord op in het woordenboek. Controleer de betekenis bij je docent.
- Zet de betekenis achter het woord en maak een zin waarin de betekenis van het woord duidelijk wordt.

Opdracht Wat betekent dat woord?

Instructie voor de docent:

Bij alle tekstsoorten: de leerling leest de tekst en haalt er twee woorden uit die hij goed begrijpt. Hij bedenkt een goede omschrijving van het woord en schrijft die voor zichzelf op. Geef de leerlingen een tijd mee. Als alle leerlingen dat hebben gedaan speelt u het spel: Raad het woord. Alle leerlingen krijgen een beurt en mogen een omschrijving geven. De andere leerlingen moeten het woord raden. U kunt hier een wedstrijd van maken, bijvoorbeeld: wie raadt de meeste woorden? Of wie maakt de mooiste omschrijving?

Opdracht voor de leerling:

- Lees de tekst en zoek twee woorden die je goed begrijpt. Schrijf deze woorden op.
- Bedenk bij ieder woord een omschrijving. Zorg dat de betekenis van het woord duidelijk wordt. Je mag het woord zelf niet gebruiken. Gebruik maximaal twee zinnen.

Opdracht Lezen en schrijven

Instructie voor de docent:

Bij een instructieve of informatieve tekst, zoals een recept, een gebruiksaanwijzing, een bijsluiter, een studietekst, een nieuwsbericht, een artikel of informatie uit een brochure of folder.

De leerling schrijft een reclameboodschap in tien zinnen. Bespreek vooraf waar u feedback op geeft.

Opdracht voor de leerling:

- Schrijf in tien zinnen een reclameboodschap bij een product of dienst die in de tekst wordt besproken.
- Vraag vooraf waar je docent op let als hij het nakijkt.

Opdracht Een ingezonden brief schrijven

Instructie voor de docent:

Bij een meningsvormende of beschouwende tekst, zoals een krantenartikel, een nieuwsbericht of een licht opiniërend artikel.

De leerling reageert op de tekst met een ingezonden brief voor een fictieve krant. De tekst is kort en krachtig. U geeft vooraf aan waar u feedback op geeft.

Opdracht voor de leerling:

- De tekst die je leest heeft in een krant of tijdschrift gestaan. Je reageert met een ingezonden brief op de tekst. Je schrijft wat je goed of juist niet goed vindt aan wat er in de tekst staat.
- Maak je brief kort en krachtig. Korte krachtige brieven worden eerder geplaatst.

Opdracht Schrijven met kernwoorden

Instructie voor de docent:

Bij alle tekstsoorten. De leerlingen lezen de tekst. In een klassengesprek haalt u samen vijf kernwoorden uit de tekst (alternatief: de leerlingen halen ieder een voor zichzelf vijf kernwoorden uit de tekst). De leerling schrijft met deze vijf kernwoorden een verhaal. U geeft vooraf aan waar u feedback op geeft.

Opdracht voor de leerling:

- Je leest de tekst en haalt de vijf belangrijkste woorden uit de tekst. Dit doe je zelf of met de hele klas.
- Daarna schrijf je een verhaal met deze vijf kernwoorden.

Opdracht Vragen bij de tekst bedenken

Instructie voor de docent:

Bij alle tekstsoorten. De leerlingen bedenken in tweetallen één vraag bij de tekst. Leg uit dat de leerlingen ook het antwoord op de vraag moeten opschrijven. Geef de leerlingen een tijd mee (bijvoorbeeld 10 minuten). Verzamel daarna alle vragen. U kunt de vragen de volgende keer als opdracht bij de tekst geven. U kunt ook de vragen per groepje laten uitwisselen. Een variant op deze werkvorm is de leerlingen een quizvraag laten maken waarbij er een antwoord goed is en drie antwoorden fout zijn.

Opdracht voor de leerling:

- Lees de tekst. Bedenk samen één goede vraag bij de tekst.
- Schrijf ook samen het goede antwoord erbij.